

LUND UNIVERSITY

"Ett för Lundapromotionerna egendomligt bruk"

Om den lundensiska kransflicketraditionen

Tersmeden, Fredrik

Published in:

Lunds universitets jubileumpromotion

2018

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2018). "Ett för Lundapromotionerna egendomligt bruk": Om den lundensiska kransflicketraditionen. I *Lunds universitets jubileumpromotion: Lunds domkyrka 25 maj 2018* (s. 96-122). Lunds universitet, Akademiintendenturen.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Den danske konstnären Constantin Hansens målning från 1866 föreställande den berömda promotionen i Lund 1829 då Esaias Tegnér lät lagerkröna sin danske skaldekollega Adam Oehlenschläger. Den oidentifierade lilla flickan mellan de båda diktarna torde vara en av de äldsta bilderna av en kransflicka. Bildkälla: Wikimedia Commons.

”Ett för Lundapromotionerna egendomligt bruk” – Om den lundensiska kransflicketraditionen

---

Hon var bara fyra år gammal den där majdagen 1862. Likväl mindes Helesine Ljunggren alltihopa mycket tydligt ännu mer än sex decennier senare: ”Sen tidigt på morgonen hade solen strålat över hela universitetsstaden. Trafiken på gatorna var ovanligt livlig, och man märkte att något särskilt stod på”. Inte minst mindes hon förstås hur fin hon själv gjorts denna dag:

Också hade mamma och pappa givit henne en ny vit klänning, ja, hela tösen var vitklädd, t. o. m. skorna, och så fin hade hon aldrig varit förr. Kvällen förut hade mamma rullat upp hennes hår på papiljotter, så att nu ståtade hon i små lockar.¹

Anledningen var att lilla Helesine Ljunggren hade utsetts att vara kransflicka – eller ”kransbärrerska” som man oftare tycks ha sagt i äldre tider – vid årets filosofie magisterpromotion.² Därmed fick hon uppleva det högtidliga i att samlas ”i Consistorii Sessionshus (det s. k. Kuggis)” – en numera riven byggnad öster om Kungshuset där universitets ledning vid denna tid satt – för att där inordna sig i den procession som skulle vandra ned till Domkyrkan:

Då klockorna i domkyrkan började ringa, satte sig processionen igång. I spetsen gick akademivakten med sina lustiga hillebarder. Så kommo de tre flickorna med myrtenkransar på huvudet och i händerna hållande silverkorgar, i vilka

---

1. Helesine Ljunggren: ”Två akademiska fester i Lund” i *Häggkomster och livsintryck av svenska män och kvinnor – Sjunde samlingen* (Uppsala 1926), s 84f.

2. Filosofiska fakultetens promotion 1862 var den sista i Lund där de promoverade ännu blott fick titeln ”magister”. Fr o m den nästföljande promotionen (1865) fick även filosoferna titeln ”doktor”. Se Bror Olsson: *Doktorspromotioner i Lund* (Föreningen Det gamla Lund, årsskrift XXIX; Lund 1947), s 74f.

“ETT FÖR LUNDAPROMOTIONERNA EGENDOMLIGT BRUK”

jubelmagistrarnas lagerkransar lågo. På var sin sida om flickorna gingo två marskalkar. Den lilla flickan kände sig mycket högtidlig till mods. Från “Kuggis” gick man över Lundagård, Lilla torg (platsen framför nuvarande universitetets södra sida) och Storgatan till domkyrkan. Hela vägen stodo fullt med folk och tittade på tåget och hela tiden ringde

klockorna. Uppe i koret voro tre korgstolor placerade. Där skulle kransbärskorna sitta, och därifrån såg man hela den stora processionen komma: först promotor med de unga magistrarna, så cursorer med spiror, därpå prokansler och jubelmagistrar, rektor, honorariores, akademistaten m. fl. och sist studentkåren med fanor. De flesta av dessa

1912, femtio år efter att hon själv varit kransflicka, ses här Helsing Ljunggren (mitt i bilden) hålla en vakande blick över sina efterföljerskor vid det årets promotion. Generationsmötet fångades av Per Bagge. Bildkälla: UB.

*samlades i koret, där talarstolen stod. Allt detta tyckte den lilla flickan var mycket roligt att se på, och då hon såg sig omkring i den stora höga kyrkan, kände hon sig ännu högtidligare till sinnes.*³

Detta uppdrag som gjorde den unga Helesine Ljunggren så högtidlig till sinnes är en genuint lundensisk innovation och tradition. Läkaren och den lundensiske professorssonen Axel Otto Lindfors betecknade den i en skildring av Lund under 1800-talets mitt som “[e]tt för Lunda-promotionerna egendomligt bruk”⁴, och lundaförfattarinnan och professorshustrun Emma Bendz skrev 1918 att “kransflickor förekomma ej vid promotionerna i Uppsala, de höra till de specifikt lundensiska traditionerna”.⁵

Det sistnämnda är nu inte helt sant även om det kanske var det ännu när Bendz skrev sagda mening, ty även om förvisso inga

kransflickor har synts till i Uppsala, så har ett annat svenskt lärosäte under längre tid också haft denna tradition, nämligen Göteborgs universitet.⁶ Exakt hur långt tillbaka bruket där funnits har jag vid arbetet med denna artikel dessvärre inte lyckats utröna. Skulle det vara så att det går ända tillbaka till lärosätets tidiga historia som Göteborg högskola (där man höll sin första promotion 1903⁷) så är det inte otänkbart att det har sin upprinnelse i det faktum att många av de första professorerna i Göteborg hade sin bakgrund vid Lunds universitet.⁸ Numera är bruket hur som helst avvecklat vid det västsvenska lärosätet. I ett första steg ersattes kransflickorna där år 2008 med genusneutrala “kransbarn”, och 2010 togs inslaget bort helt ur den göteborgska ritualen. Lund är således åter ensamt om detta “egendomliga bruk”.⁹

3. Ljunggren 1926, s 85f.

4. A O Lindfors: “Ur lifvet i Lund kring 1800-talets midt” (1847-1870), del II, i *Ord och bild – illustrerad månadsskrift*, nr 3 1907, s 150.

5. Emma Bendz: *Från pilträdens land och syrenernas stad* (Lund 1918), s 72.

6. Torgny Nevéus: *Lagerkransar & logotyper – Symboler och ceremonier vid svenska universitet* (Stockholm 1999), s 84.

7. Nevéus 1999, s 27.

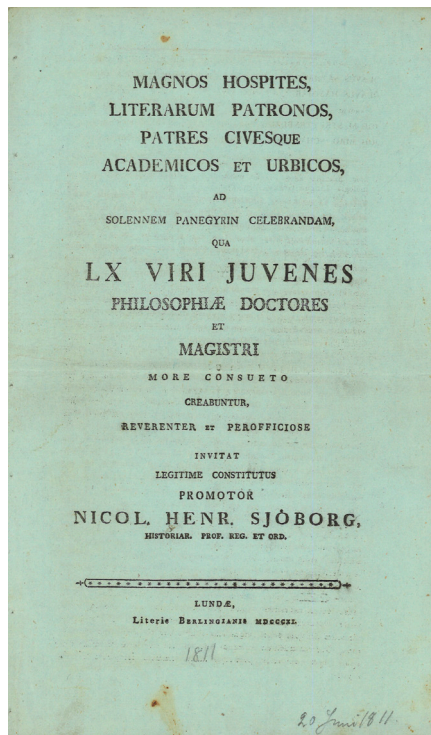
8. Se härom t ex artikelförf:s “Professor, men inte i Lund – Historien om en språkman, soldat och skald på två kontinenter” i *Professorsinstallation, Lunds universitet, Aulan 6 oktober 2017 kl 16.00* (Lund 2017), s 40f.

“ETT FÖR LUNDAPROMOTIONERNA EGENDOMLIGT BRUK”

Hur långt tillbaka sträcker sig då denna akademiska lundatradition? Tack vare en av de grundligaste och längst kvarlevande ögonvittnesskildrarna från det tidiga 1800-talets Lund, prästen och språkforskaren Achatius Kahl, vet vi att det var just år 1811 som man för första gången uppdrog åt “nio av stadens vackraste småflickor [...] att vid promotionshögtidligheten bära magisterkransarne”. Kahl skildrar det hela detaljerat:

Klädda i hvita dräkter med sandalar på fötterna och blomsterkransar på hufvudet, beledsagades de unga sånggudinnorna af en tioårig, äfven bekransad och hvitklädd Apollo, som bar magisterringarne på sin lyra. Och den bildskönaste fullvuxna flicka, som Lund då ägde, Mamsell Lampa, anförde sina yngre systrar och spridde sitt sken kring

9. Uppgifter från ceremonimästare Marie Lowrie, GU, förmedlade per e-post 2018-05-07 av arkivarie Christer Johansson, GU. I samma meddelande förmedlas även information från tidigare övermarskalken Gunnar Dahlström om promotionsbruket vid GU under 1970- och 1980-talen, vilken styrker känslan av en tydlig lundensisk inspiration i det göteborgska ceremonielet. Artikelförf tackar samtliga här nämnda representanter för GU för välvilligt meddelade upplysningar.

Programblad från filosofie magisterpromotionen 1811, den första vid vilken kranzflickor förekom. Bildkälla: Universitetsarkivet.

deras tåg öfver Lundagård och lilla torg¹⁰, genom katedralen, upp på parnassen, der de lätta gestalterna som sylfider sväfvade öfver gudaberget, hvilket äfven var bekransadt med blommor och lager. Akten var både högtidlig och romantisk.¹¹

En festglad professor

Tolv år före den ovan skildrade promotionen hade professuren i historia vid Lunds universitet fått en ny innehavare, den från Högestad bördige prästsonen Nils Henrik Sjöborg, själv promoverad till magister 1787 och universitetets rektor under halvtannat år 1809–1810.¹² Sjöborg är för eftervärlden främst känd som fornforskare – från och med våren 1814 var han kontinuerligt tjänstledig för ett nationellt uppdrag som ”inspektör över rikets alla antikviteter”

---

10. Numera försvunnet torg mellan Kyrkogatan och Lundagård; senare integrerat i denna parkanläggning och nu närmast motsvarande ytan precis söder om Universitetshuset där Sven Nilssons byst står.

11. Ach[atius] Kahl: *Tegnér och hans samtida i Lund* (Lund 1851), s 69; även citerat i Olsson 1947, s 44ff, då efter 2:a utökade upplagan av Kahls bok (1868).

12. Biografiska uppgifter om Sjöborg kommer, där ej annat anges, från Jarl Nordbladhs artikel om denne i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 32 (Stockholm 2003-2006), s 331ff.

(det vill säga fornminnen) – och på ett lokalt plan som skapare av universitetets historiska museum; det senare genom att han och professorskollegan Anders Jahan Retzius år 1805 delade upp det 1735 donerade Museum Stobæanum i en historisk respektive en naturvetenskaplig del.¹³

I det samtida Lund hade Sjöborg dock även ett annat grundmurat rykte, nämligen som ”stadens förnämsta ’fest-tillställare’” och en man som ”ville göra Lund till den glada och intelligenta sällskaplighetens centrum” (för att citera en senare skildrare av det tidiga 1800-talets Lund, Ewert Wrangel).¹⁴ Hans samtide Kahl beskriver Sjöborg som en man som fann ”stort nöje i ceremonier och allt, som på ett behagligt sätt fångslar ögat, och väcker estetisk njutning” samt därtill som ”hög frimurare och stor älskare af ordnar”.¹⁵ Till de ordenssällskapsliknande sammanslutningar Sjöborg

---

13. Om Sjöborg och historiska museet, se utöver Nordbladhs 2003-2006 t ex Pålvel Nicklasson: *Baronens tårar – Arkeologi och passion i Götiska förbundet* (Acta archaeologica lundensia series prima in 4°, no. 34; Lund 2015), s 246ff, med där förekommande hänvisningar till tidigare litteratur i ämnet.

14. Ewert Wrangel: *Tegnér i Lund* (Stockholm 1932), bd 2, s 185.

15. Kahl 1851, s 68 resp 70.

Detta sällan återgivna ungdomsporträtt av Nils Henrik Sjöborg speglar på många sätt hans sociala och kulturella intressen. Utöver devisen ”Åt Sine Wänner, för at oftare ihågkommas” finner vi i porträttets nedre del även en lyra och en murslev, den förra en symbol för musik, konst och litteratur, den senare för frimurarna. Bildkälla: privat ägo.

var med i hörde bland annat det vid tiden ideologiskt inflytelserika, vikingatidsvurmande Götiska Förbundet (där han bar namnet ”Baldur”)¹⁶ och Lunds Knutsgille.¹⁷ Han grundade även minst ett eget, lokalt sällskap i Lund. Det hette från början ”Stjernen” men bytte senare namn till ”Harmoniska sällskapet”. Ordenssällskapet, vilket var öppet för både män och kvinnor, hade sina sammankomster i Sjöborgs hem vid Mårtensgatan, vilket därigenom ”blef [...] någon tid ett herberge för det glada sällskapslivet i Lund”. Utöver att man här, enligt Kahl, sysselsatte sig ”med sång, musik, dans och samtal i belletriska [= skönlitterära] eller hvardagliga ämnen” så förekom även av Sjöborg själv uttänkta receptionsritualer.¹⁸

Utifrån ovanstående är det kanske inte så konstigt att Sjöborg, då han 1811 utsågs till Filosofiska fakultetens promotor, såg till att göra det mesta av den ceremoni han satts

16. Nicklasson 2015, s 171.

17. Carl Sjöström: *S:t Knutsgillet i Lund matrikel 1656–1886* (Lund 1886), s 18.

18. Kahl 1851, s 71. Jfr även Wrangel 1932, s 185ff.

att leda. Och resultatet blev en succé. Vi låter ånyo Kahl vittna:

När han [Sjöborg] var promotor vid 1811 års magisterpromotion bidrog hans fyndighet i betydlig mån till ökande af aktens högtidlighet. De gamla, nu nästan urmodiga, ceremonierna, som hos många väcka löje, förstod Sjöborg alt förnygra genom nya, glada, för tillfället passande scener.¹⁹

Och till dessa ”för tillfället passande scener” hörde alltså icke minst kransflickornas entré.

De första kransflickorna – en blandad grupp

Tack vare den detaljrike och minnesgode Kahl har vi nu inte bara en säker uppgift om när kransflickorna gjorde sin debut i den lundensiska promotionshistorien och om vems idén var. Vi har faktiskt även namnen på de nio första kransflickorna: ”Amelie Ramel, Wilhelmina Faxé, Betty och Carolina Engelhart, Erika Tegman, Laura Lundblad, Lycka Sommelius, Marie Liljewalch och

Augusta Rosenschöld”.²⁰ Som alla dessa tillhörde välkända och tämligen väldokumenterade lundasläkter går det ganska lätt att utifrån namnen gräva fram närmare biografiska uppgifter om de nio unga damerna och därvid säga något såväl om deras bakgrund som om deras senare levnadsöden.

Åldersmässigt befann sig de nio kransflickedebutanterna i ett spann mellan 4,5 och drygt 12 år, men merparten var i 9-årsåldern. Den äldsta, Betty Engelhart, var äldre syster till en av de yngre flickorna, så man kan möjligen tänka sig att något slags syskonmässig rättvisa gjort att även hon inkluderades trots att hon kanske kunde anses smått ”överårig”. Sex av de nio flickorna var döttrar till akademiska lärare, därav fem till professorer.²¹ Den sjätte, Augusta [Munck af] Rosenschöld, hade ”bara” en adjunkt till far, men denne, Johan Munck (jämte sina syskon adlad Munck af Rosenschöld 1799), hade under de två åren

---

20. Kahl 1851, s 69

21. Uppgifterna härom bygger främst på familjeuppgifterna i respektive faders biografi i Magnus Laurentius Ståhl: *Biografiske underrättelser om professorer vid Kongl. universitetet i Lund, ifrån dess inrättning till närvarande tid* (Kristianstad 1834).

---

19. Kahl 1851, s 68f.

närmast före promotionen i vart fall vikarierat på den vakanta professuren i juridik.²² Det sistnämnda belyser en annan aspekt av urvalet, nämligen att Sjöborg, trots att det hela ägde rum vid Filosofiska fakultetens promotion, hade plockat döttrar vars fäder hörde hemma i samtliga dåvarande fyra fakulteter: vid sidan av juristen Munck af Rosenschöld var nämligen Wilhelmina Faxes far Wilhelm professor i pastoralteologi (och skulle senare samma år utses till biskop i Lund) medan systrarna Engelharts far Johan Henric var professor i praktisk medicin. Av akademikerdöttrarna var det således endast två vars fäder hörde hemma inom promotionens egen fakultet: Erika Tegmans far Pehr (matematiker) och Laura Lundblads far Johan (latinare).

Av de återstående tre flickorna kom två ur stadens borgerskap, dock inte utan att samtidigt ha viss akademisk koppling. Maja (eller Maria) Liljewalchs far Severin får nog främst ses som en prominent representant för staden Lund: handlare och källarmästare samt rådman, men därtill även bror till Carl

---

22. Martin Weibull & Elof Tegnér: *Lunds universitets historia 1668-1868* (Lund 1968), bd 2, s 109 resp 127.

Fredrik Liljewalch, vilken var professor i medicin.²³ Lycka Sommelius å sin sida var dotter till stadens postmästare Kristian Tewis Sommelius, vars far Nils på sin tid innehaft samma tjänst men även varit stadens borgmästare.²⁴ Dennes hustru – Lyckas farmor och namne Lycka Christina von Bildstein – var däremot i högsta grad av akademikerfamilj. Hennes far, språkmannen och teologen Gustaf Ernst von Bildstein hade varit professor vid universitetet, och hennes danskfödda mor, Lyche Sophia Friis, hade, ehuru utan formell akademisk utbildning, ansetts som en av sin tids mest ”lärdas fruntimmer”.²⁵ På sitt sätt belyser de båda kransflickorna Maja och Lycka därigenom de många sociala och släktmässiga band som trots allt fanns mellan akademi och borgerskap även under den tid då dessa ännu var två formellt och juridiskt åtskilda världar.

---

23. Carl Sjöström: *Skånska nationen före afdelningarnes tid (1682-1832)* (Lund 1897), s 395.

24. Mattias Andersson: *”Sommelius, släkt” i Svenskt biografiskt lexikon*, bd 32 (Stockholm 2003-2006), s 654f.

25. Om paret von Bildstein/Friis, se artikelför:s uppsats ”Den lärda fru Lyche och professor Sjuskiäggs – Om ett bortglömt akademikerpar från frihetstiden” i *Professorsinstallation, Lunds universitet, aulan, 16 oktober 2015 kl 16.00* (Lund 2015).

Den återstående och nionde flickan, Amelie Ramel, representerade en tredje viktig grupp i det dåtida Lund: den lokala adeln med gods i stadens omland. Amelies far, kaptenen Otto Ramel, hörde hemma på Viderup i Gårdstånga.²⁶

De nio första kransflickorna representerade nu inte bara olika viktiga sociala grupper i det dåtida Lund; dessvärre speglade de också tidens ännu höga dödlighet även i mer välbeställda familjer. Ty även om ingen av 1811 års kransflickor dog som barn så hade tre av dem avlidit innan de hunnit fylla 30: Wilhelmina Faxe och Carolina Engelhart båda som ogifta 27-åringar, och Maria Liljewalch som tämligen nygift 29-åring.²⁷ Två av de övriga flickorna uppnådde i gengäld en desto mer imponerande ålder för denna tid: Lycka Sommelius, sedermera gift Stenkula, avled 79-årig 1885, och Laura Lundblad som 80-åring 1882.

26. Gustaf Elgenstierna: *Den introducerade svenska adelns ättartavlor*, bd VI (Stockholm 1931), s 134. Viderup nämns här under den alternativa namnformen Vidarp.

27. Ståhl 1834, s 316 och 289 resp Ewert Wrangel: *En Lundaskald och en skämtdikt om Lundäfflickorna* (Skrifter utgivna av Föreningen det gamla Lund IV; Lund 1922), s 19 (not).

Laura Lundblad, senare gift Bolméer, blev den mest namnkunniga av 1811 års kransflickor. Här ses hon som professorshustru 1841, porträtterad av Maria Röhl. Bildkälla: Kungliga biblioteket.

Laura Lundblad är också den av de nio flickorna som satt störst avtryck i historien. Tegnérkännaren Ewert Wrangel har betecknat henne som “[n]ära lierad i det Tegnérska huset, tidigt beundrad och ofta besungen”. Hon kom att gifta sig med en av Tegnérns nära vänner i kretsen kring det så kallade ”Härbärget”, professorn i orientaliska språk Bengt Magnus Bolméer.²⁸ I egenskap av professorshustru fick Laura Bolméer naturligt nog uppleva många senare promotioner, och särskilt uppmärksammades hennes närvaro vid promotionen 1880, då hon fick ”emot-taga uppvaktning af dagens unga kran-sbärerskor, åtföljda af marskalkar”. Anledningen var dock inte primärt hennes förflutna som kranflicka utan att hon var en av få kvarlevande gäster med nära personliga minnen av huvudaktörerna vid promotionen 1829; den då Tegnér gjorde sin berömda ”kupp” och lagerkrönte sin danske skaldekollega Adam Oehenschläger. Hela 1880 års promotion kom nämligen att formas till ett ”51-årsminne” av denna kända händelse (det ojämna jubileet förklaras av att promo-

tioner under 1800-talet i regel endast hölls vart tredje år).²⁹

Före detta kranflickor i poesiskandal

Hade 1811 års kranflickor i sin egenskap av ”stadens vackraste småflickor” väckt allmänt publikt gillande så skulle tre av dem några år senare utsättas för mer oönskad uppmärksamhet. Detta skedde år 1825 då de hade hunnit bli unga damer i tjuvårsåldern.³⁰

Den lundsiska kultur- och societets-skandal som det året rullades upp hade sitt ursprung hos en ung docent vid universitetet, Peter Dahlstedt. Denne hade en afton tubbat sin vän, den unge skalden och prästen Assar Lindeblad, att skriva en med tidens mått vågad och satirisk dikt om ett antal av ”stadens skönheter”. Lindeblad själv – vid tiden en av studentvärldens mest kända unga poetiska begåvningar – hade troligen aldrig tänkt sig att denna ”paskill” skulle bli känd utanför en trängre kamratkrets, men troligen genom Dahlstedts försorg kom den snart att spridas i avskrifter, vilka raskt flög

29. ”Promotionsfesten” i *Lunds Weckoblad* 1880-06-01. Rörande treårsintervall för promotioner inom filosofiska fakulteten, se Olsson 1947, s 18.

30. Detta avsnitt bygger i sin helhet på Wrangel 1922.

28. Wrangel 1922, s 19.

från hand till hand, och skandalen var ett faktum. ”Nu för tiden talas här i staden ej om annat”, skrev Tegnér i ett brev till en vän.

Tre av de ”skönheter” som, utan namns nämnande men ändå identifierbara för den insatte, ägnades varsin strof i dikten hörde alltså till 1811 års kransflickor, nämligen Laura Lundblad, Lycka Sommelius och Maria Liljewalch. De omdömen de bestods var av varierande slag, men hur som helst mindre smickrande. I Lycka Sommelius fall synes exempelvis skalden rentav antyda att hon skulle ha ägnat sig åt mer konkret erotik än vad en god familjeflicka vid denna tid borde:

*Bleknande ros, du är täck, men hvarföre
bortflög din rodnad?
Sof du hos Amor en natt, rusad af
himmelskt begär?*

I Laura Lundblads fall tycks det snarare vara obeständigheten i hennes romantiska intressen som gisslas:

*För hvar knekt var du svag, i lekar och
dans flög du öfver
Tjugonde året och står snart ibland
åldriga mör*

*Smalbent, röd och kokett, en väderhöna
på Amors
Glänsande tempeltorn, följd av fjärlilar
blott.*

Rader som dessa räckte för att ”den borgerliga moralen” i dåtidens Lund skulle chockeras. Dock tycks upprördheten inte så mycket ha drabbat de omskrivna flickorna – dessa försvarades tvärtom i ett antal ”motskrifter” på vers – som författaren till ”paskillen”, Lindeblad, vilken fick ”Lunds damer och kavaljerer i harnesk” mot sig. Han tvangs periodvis fly staden, först till sitt föräldrahem i Lackalänga och sedan till Köpenhamn. Året därpå flyttade han till Blekinge och höll sig där några år. Dock återvände han i sinom tid till Lund för att promoveras till magister, närmare bestämt vid den ovannämnda promotionen 1829. Han fick då också tillfälle att revanschera sig för skandaldikten fyra år tidigare; detta genom att hålla den officiella hyllning på vers till damerna som länge ingick i promotionsceremonielet.

Kransflickornas antal och urval

Därmed lämnar vi 1811 års ”urkransflickor” för att mer allmänt betrakta kransflicketraditionen som sådan. Som nämnts var de ursprungliga kransflickorna nio till antalet. Denna numerär var nu inte någon slump, och nyckeln till valet av just nio flickor finner man i den redan anförda uppgiften att dessa åtföljdes ”af en tioårig, äfven bekransad och hvitklädd Apollo, som bar magister-ringarne på sin lyra”. Gossen föreställde således uttryckligen Apollo, musikens och diktningsens gud i antik mytologi, och de nio kvinnogestalter denne förknippas med är muserna – sångens, musikens och poesins gudinnor. Det är alltså dessa mytologiska damer kransflickorna skall symbolisera. Som Bror Olsson konstaterar i sin bok *Doktorspromotioner i Lund* så låg valet av muserna som symboliska gestalter väl i tiden: dåtidens akademiska högtidspoesi är fylld av allegoriska anspelningar på dessa gudinnor och andra anknutna företeelser ur antikens mytologiska fatabur. Ett exempel är den gratulationsdikt den unge Eric Johan Stagnelius skrev till sin informator vid promotionen 1805:

*Ach, hvilken lustig syn sig ter!
En skön och präktig gudaskara
ifrån Olympen hastar ner
at snart i Lund tillstädes vara.
Den första som jag skåda får,
Apollo är och vid hans sida
på lätta moln Minerva går
och nie skönheter i hennes fotspar skrida.³¹*

Trots den tydliga ursprungliga symboliken bakom kransflickorna dröjde det dock inte länge innan man började ändra på antalet. Under första hälften av 1900-talet var flickorna ofta tolv stycken, ett antal som också kan kopplas till diverse såväl antika som kristna symboler, men både förr och senare har antalet rört sig mellan betydligt såväl högre som lägre siffror. Av Helesine Ljunggrens skildring från promotionen 1862 framgår att man det året bara var tre kransflickor. Som kontrast kan nämnas att det av ett pressreferat från 1956 års promotion framgår att man då höll sig med icke mindre än 28 kransflickor, vilka ”trippade in på två led iförda sina vita tyllklänningar” och tog

---

31. Citerat efter Olsson 1947, s 47.

”plats på altarttrappan som glänste likt en snödriva”.³² Detta är det högsta antal jag hittills kunnat finna uppgift om.

I våra dagar har man däremot sökt att återgå till det ursprungliga notalet, dock med den flexibiliteten att om någon av de utvalda flickorna skulle råka ha en syster som också ansökt, så får även denna gå med, varvid totalsumman blir tio.³³

Som nämnts var lejonparten av 1811 års kransflickor professorsdöttrar, och länge tycks just professorsfamiljerna ha varit den krets ur vilka flickorna utvaldes, antingen i form av barn eller barnbarn. Så var det till exempel när Helesine Ljunggren var kransflicka 1862. Hennes egen far, Gustaf Ljunggren, var professor i estetik, och om sina båda medsystrar detta år skriver hon:

[...] de två andra flickorna, som skulle vara kransbärskor [...] voro mycket äldre än den lilla flickan. Den ena av dem, Eugenia Berling, var barnbarn till den berömda professor Sven Nilsson,

---

32. ”Solemn rekordpromotion i Lund” i *Svenska Dagbladet* 1956-06-03.

33. Muntlig upplysning från övermarskalk Carin Brenner.

”Domprost Brilioths flickor” är rubriceringen av detta fotografi från 1929. Den illustrerar indirekt det då ännu vanliga bruket att hämta kransflickorna bland professorernas barn. Domprost Yngve Brilioth var sedan året innan tillika nybliven professor i praktisk teologi. Notera att klänningarna här i princip hunnit få den design de har än i dag. Bildkälla: UB.

”ETT FÖR LUNDAPROMOTIONERNA EGENDOMLIGT BRUK”

som nu skulle få sin jubelmagisterkrans; den andra hette Clara Berlin, dotter till professor Berlin, vars ”Naturlära” de flesta barn då fingo läsa, en bok som var mycket roande i motsats till de naturläror som längre fram infördes.³⁴

Att det ganska snabbt blev status bland universitetets professorer att få något av sina barn eller barnbarn utvalt till kransflicka vitsordas av en skildring från Abraham Rundbäck, student i Lund åren kring 1850:

Emellertid nalkades promotionen med stora steg. För arrangementerna till denna fest utsågs ett verkställande utskott bland kandidaterna och några förut varande magistrar under presidium af en öfvermarschalk, som togs helst bland de yngre akadem. lärarne. Dessa skulle ordna allt både för kyrkan, middagen och den efterföljande fästen i Botaniska trädgården [nuvarande Universitetsplatsen]. Flera sammanträden höllos ock för afgörande af flere frågor rörande dessa festligheter, dervid kandidaterna hade den afgörande

rösten. Sålunda hade de att utse bland annat kranbäreskor, som togos bland professorernas små flickor om 6 à 10 år. Om äran att få sina små döttrar till kranbäreskor täflade professorerna och deras fruar på det löjligaste sätt, och mycken vigilans användes för detta ändamål.³⁵

Med tiden har kransflickornas rekryteringsbakgrund förändrats. Redan på 1940-talet hade bruket blivit att i första hand utvälja döttrar till årets promovendi (något som knappast hade varit möjligt på 1800-talet då man i regel promoverades i betydligt yngre ålder än i dag och då ytterst sällan, om någonsin, redan hade egen familj) alternativt barnbarn till jubeldoktorer. Först i tredje hand hämtades kransflickorna bland ”avkomling till nuvarande eller förutvarande lärare inom fakulteten”. I fjärde hand kom ”dotter av annat universitet tillhörande eller närstående filosofie doktor, som avlidit men eljest vid ifrågavarande promotion skulle

---

35. Hilding Pleijel (utg): *Det akademiska Lund vid 1800-talets mitt – Abraham Rundbäck's lundaminnen* (Skrifter utgivna av Föreningen Det gamla Lunds XXVI; Lund 1944), s 39.

---

34. Ljunggren 1926, s 85.

mottagit jubelkransen”. Slutligen kunde även ”dotter av marskalk” utväljas.³⁶

I våra dagar lottas kransflickeuppdragen primärt ut bland barn till promovendi inom Filosofiska fakulteten. Skulle färre än nio intressenter finnas här så kan platserna dock i andra hand gå till döttrar till promovendi inom de andra fakulteterna och i sista hand till barnbarn till jubeldoktorer.³⁷

Ritualer och föremål kring kransflickorna

Till uppgiften att vara kransflicka hör ett antal föremål och ritualer. Den mest påtagliga är dräkten: den vita klänningen. Att redan de första kransflickorna 1811 var “[k]ädda i hvita dräfter” framgår av Achatius Kahls tidigare citerade redogörelse. Däremot saknas närmare uppgift om hur denna var utformad, men med tanke på såväl anspelingen på muserna som tidens allmänna kvinnomode under empiren är det förstås inte orimligt att tänka sig att dräkterna vid denna tid kan ha varit antikinspirerade. Den äldsta bilden av en kransflicka undertecknad känner till – ett inslag i den danske konstnären

Constantin Hansens målning av Tegnér och Oehlschläger vid promotionen 1829 (dock målad först 1866) – visar också en flicka i en klänning av mer empiremässigt snitt än det som brukas i våra dagar.

Samtidigt skvallrar fotografier av kransflickorna från början av 1900-talet om att det vid denna tid ännu inte fanns något helt enhetligt snitt på kransflickornas klänningar. Som framgått av Helesine Ljunggrens skildring var ju klänningarna i äldre tid också något som respektive föräldrar fick ordna själva. I dag har universitetet ett tillräckligt antal egna, likformiga klänningar för att samtliga föräldrar skall kunna låna härav. Likväl händer det fortfarande att vissa föräldrar föredrar att själva låta sy upp sina döttrars klänningar, och Akademiintendenturen kan då stå till tjänst med sömnadsinstruktioner.³⁸

En tredje möjlighet, i vart fall om man tillhör en akademikersläkt i flera generationer, är att ära sin klänning. Vid promotionen 2003 var en av kransflickorna, Anna Holm,

---

36. Olsson 1947, s 50.

37. Muntlig upplysning från övermarskalk Carin Brenner.

---

38. E-postmeddelande 2018-05-07 från övermarskalk Carin Brenner och Annica Blomberg vid Akademiintendenturen.

”ETT FÖR LUNDAPROMOTIONERNA EGENDOMLIGT BRUK”

Detta gruppfoto av 1900 års kransflickor illustrerar att flickornas klänningar vid denna tid ännu kunde ha rätt olika utformning så länge de var vita. Fotografiet har välvilligt meddelats av Jakob Furst, en nutida släkting till två av flickorna på bilden: Titti Furst och Ebba Reventlow, senare gift Furst.

ett barnbarn till en av årets jubeldoktorer, språkvetaren Gösta Holm. Den klänning hon då bar hade ett halvsekel tidigare burits av hennes moster Gerda (detta när sagde Gösta Holm promoverades till ”vanlig” doktor), och ett decennium senare därtill av Annas mor och Gerdas syster Gunnel Holm, vilken även hon alltså varit kransflicka.³⁹

Som framgått av Helesine Ljunggrens skildring ovan så gick kransflickorna ursprungligen med i den allmänna procession genom vilken promovendi och andra akademiska deltagare i ceremonin anlände till festlokalen (ursprungligen Domkyrkan, sedermera under några år Akademiska Föreningen och, efter 1882, det nya universitetshusets aula⁴⁰). Detta byggde på att Filosofiska fakulteten – den enda vid vilka kransflickor förekom – länge höll sin promotion för sig. När man däremot från och med 1937 regelmässigt började förlägga samtliga

fakulteters promotioner till ett och samma datum uppstod problemet att de unga flickorna skulle behöva vänta även under hela den långa tid då de ”högre fakulteternas” deltagare promoverades. Rimligen bör det ha varit i samband med eller mycket snart efter denna förändring som man beslöt att i stället låta kransflickorna ankomst bli en särskild händelse mitt under den långa ceremonin. Att denna nyordning åtminstone var etablerad år 1944, därom vittnar en skildring i *Svenska Dagbladet* från det årets promotion:

Nog gick det ett stilla sus, när professor Sjövall blev hedersdoktor, men än starkare blev böljegången i bänkarna, när de små kransflickorna tågade in. Det lär vara en mycket gammal lundsisk tradition detta att söta små lundatöser i vita korta klänningar komma bärande på filosofernas lagerkransar. 14 voro småflickorna, och de hade för säkerhets skull med sig två lagerkransade kvinnliga marskalkar, som ledde dem försiktigt. Så slogo de sig ned på trappan och bildade en levande liten blomstermatta i koret.

39. Fayme Alm: ”Moster Gerdas klänning kom åter till pass” i *Sydsvenska Dagbladet* 2003-05-30; pressklipp förmedlat med tillhörande kommentarer av Gunnel Holm, nu kanslichef på Kansli HT.

40. Olsson 1947, s 34. Först i och med 1940-talet återgick man till att regelmässigt hålla promotionerna i Domkyrkan.

För alla eventualiteter hade de stora vita sidenpåsar med sig, där karameller lågo till reds, ty en promotion kan bli ett långt spektakel, när man är bara tre år, även om pappa skall bli doktor.⁴¹

Kransflickornas senarelagda inträde i festligheterna tycks i praktiken ha inneburit ett förhöjt uppmärksammande av dem, i vart fall om man skall tro ett pressreferat från promotionen 1953:

Akten började bli enformig. Det krävdes ett avbrott, en ny vändning och en överraskning. Den kom med kransflickorna. Man förstod genast, att kransflickornas ankomst betraktas som de lundensiska promotionernas höjdpunkt. Student-skorna i koret kunde inte hålla sig i styr. De klättrade upp på stolarna, och de skyndade fram till korskranket, ja, de skulle nästan ha gjort vad som helst för att få en skymt av de näpna småflickorna i sina luftiga, vita klänningar.⁴²

---

41. ”Gammaldags pompa över promotionen i Lund” i *Svenska Dagbladet* 1944-06-01.

42. ”Promotioner i Uppsala och Lund” i *Svenska Dagbladet* 1953-05-31.

Ett problem med flickornas senarelagda ankomst var dock förstas att deras föräldrar dock redan från början befann sig inne i Domkyrkan. Sålunda behövde barnen i väntan på sin entré övervakas och syssetsättas av några andra, och traditionen att därvid köra runt dem i staden med häst och vagn går, enligt vad jag utifrån foton kunnat konstatera, åtminstone tillbaka till 1950.⁴³ Numera föreligger ett helt ”underhållningspaket” där kransflickorna, utöver häst- och vagnsfärden, roas med sagostund, lekar, korv (dock – i beaktande av de vita klänningarna – utan ketchup och senap) och frukt på Stadsbiblioteket.⁴⁴

Utöver den frukt och den korv som alltså bjudits tidigare förses kransflickorna inför själva ceremonin även med godispåsar i tyg matchande klänningarna. Dessa påsar var åtminstone på plats i ritualen redan 1862, ty Helesine Ljunggren mindes väl hur

---

43. Se textfoto i Bror Olsson, Erik Liljeroth & Bertil Wickman: *Ett bildverk om Lund* (Malmö 1951), s 133.

44. E-postmeddelande 2018-05-07 från övermarskalk Carin Brenner och Annica Blomberg vid Akademiintendenturen.

45. Ljunggren 1926, s 86.

[...] den ene snälle marskalken [...] satte en stor konfektpåse i knät på var och en av flickorna. Aldrig hade hon förr fått en så stor påse. Hon vågade knappt öppna den, men då hon såg, att de andra flickorna snaskade på konfekten, tog hon också en bit. Sen roade hon sig en god stund med att titta i påsen och då och då ta en konfektbit, men hon ville ej ta för mycket, för tänk, hur roligt det skulle bli, när hon kom hem och fick bjuda alla där hemma av sin egen påse – både mamma

och pappa, mostrarna och småbröderna och jungfrurna med förstås.⁴⁵

Om ett barn intar mat och dryck leder detta som bekant dock även till att restprodukterna härav måste ut i sinom tid, och denna tidpunkt kan mycket väl råka infalla redan under pågående promotion. På detta problem fann dock gynekologiprofessorn Alf Sjövall en lösning 1952. Han lät ”silversmeden Wiwen Nilsson stöpa om ett antal silverpokaler till en stor, riktigt vacker och absolut

Den av Wiven Nilsson förfärdigade silverpottan från 1952. Foto: Per Lindström.

ändamålsenlig potta till de små kransflickornas bekvämlighet”. Den magnifika pjäsen får sägas vara utformad med ett rejält mått av lundensisk humor. Icke blott ser den till formen ut som en uppochnedvänd doktorshatt, den är även försedd med ett antal latinska inskriptioner, vilka (utöver namn på donator) bland annat omfattar promotionsritualsfrasen ”Quod bonum felix fastumque sit” (må det lända till lycka och framgång) och universitetets valspråk ”Ad utrumque” (beredd till bådadera)!⁴⁶

Vetenskapsmännens exempel, pressens favoriter

Stundtals har kransflickorna figurerat vid promotionen även utöver genom sin rena närvaro. När den ovannämnde Gösta Holm som professor år 1981 höll den promotionsföreläsning som då ännu utgjorde en del av arrangemangets ritual, så tog han upp skillnaderna i syntax mellan latin och de

---

46. Uppgifterna om silverpottan hämtade dels från Carl Fehrman, Håkan Westling & Göran Blomqvist: *Lärdomens Lund – Lunds universitets historia 1666–2004* (Lund 2004), s 100, dels från artikeln ”Syskon blev jubeldoktorer” i *Svenska Dagbladet* 1961-06-01, och slutligen från uppgifter i e-post-meddelande 2018-05-07 från övermarskalk Carin Brenner och Annica Blomberg vid Akademiintendenturen.

nordiska språken samt därav följande översättningsproblem. Ett av hans exempel var då att svenskans ”som” inte kan böjas och användas på samma sätt som latinets relativpronomen ”quod”:

*Vi kan skriva **Kransflickan åt vilken jag gav karamellpåsen**. Men man skulle bli synnerligen missförstådd, om man menade samma sak men sade **Kransflickan åt som jag gav karamellpåsen**.*⁴⁷

Gösta Holm är nu inte den ende lundaakademikern att ha vävt in kransflickorna i en vetenskaplig text. Det gjorde även professorn i grekiska Albert Wifstrand i en essä om stilen i Eyvind Johnsons Odysseeparafrasträndernas *svall*. Wifstrand konstaterar här bland annat att Johnson ”reducerar” Homeros ursprungliga heroiska berättelse genom ”att han ser berättelsen underifrån”, ur ”vad man annars brukar kalla för grodperspektivet”, och för att

---

47. Gösta Holm: ”Några svenska språkdrag i promotionslatinets spegel” i Christer Platzack och Ulf Teleman (red): *Nordiska studier – Femton uppsatser om ord, namn, dialekter, filologi, stilhistoria och syntax* (Festskrift till Gösta Holm på 80-årsdagen den 8 juli 1996; Lund 1996), s 169. Uppsatsen tidigare publicerad i *Lundaforskare föreläser* (Lund 1981).

illustrera skillnaden mellan detta grepp och Homeros tar Wifstrand pressreferatet av en lundensisk doktorspromotion som exempel:

En journalist kan beskriva en doktorspromotion i Lunds domkyrka med huvudvikten fäst på det ståtliga, det imponerande och praktfulla, och då talar han om latinets välklang, om de stora vetenskapsmännen i karmstolarna, om prydliga uniformer och egenartade främmande professorstalarer i processionen. En annan kan fästa sig vid och dröja vid de gamla vetenskapsgubbarnas piggt intresserade blickar på den skönare delen av dampubliken, ett par små kranzflickors nödtvungna utfärd vid den rodnande kvinnliga marskalkens hand, en fatal felsägning i promotionsformuläret, en blivande jubeldoktors snarkningar under föreläsningen, en alltför stor doktorshatts nedåående ända till örönen på en uppstramad kyrkoherde i själva doktorsblivandets ögonblick. Det ena gör det sublimt, det andra löjligt, och få kan hålla ihop båda sidorna till en verklig enhet.⁴⁸

Att pressens utsända gärna uppmärksammat kranzflickorna i sina promotionsreportage har denna artikel redan bjudit flera exempel på. Ytterligare ett par kan här anföras, vilka även har sitt allmänna intresse i att de båda (liksom flera tidigare exempel) är hämtade från en Stockholms- eller rikstidning, och därvid visar vilken uppmärksamhet lundapromotionerna i äldre tid ådrog sig även på ett nationellt plan. Sålunda kan man i *Svenska Dagbladet* av år 1929 läsa följande:

Precis när universitetets klocka slog sina tolv slag, kom festprocessionen tågande från konsistoriets sessionsrum till aulan. Akademiska kapellet klämde i med Verdis pompösa triumfmarsch ur ”Aida”, och med all den avmätta värdighet, en så allvarlig akt kräver, trädde den lysande skaran över aulans trösklar. Ett tiotal små vitklädda, näpna kranzbäreskor utgjorde som vanligt täten och bildade ett vackert inslag i frackarnas långa rad.⁴⁹

48. Albert Wifstrand: *Den gyllene kedjan och andra studier* (Lund 1976), s 75f.

49. ”Skaldekröningens sekelminne – Strålände sol över Lundagård” i *Svenska Dagbladet* 1929-05-31.

Kransflickornas ljusa näpenhet kontrasteras här mot den ”pompösa” musiken och den likformiga raden av de vuxnas svarta högtidsdräkter; ett välkommet avbrott i allvaret. Fyra år senare finner samma tidnings utsände visserligen fortfarande flickorna ”näpna”, men vill samtidigt göra dem till en mer integrerad del av dagens höga lärdomsritual:

Ett rart inslag i processionen voro 12 små näpna kransbärerskor, som gjorde sina debutroller med ett äkta vetenskapligt allvar, vilket möjligen understöddes av två ledsagande marskalkar, de snälla tanterna, doktorerna Augusta Björling och Ingeborg Tegnér.⁵⁰

Minnen för livet

Låt mig nu citera en sista pressröst. Vid åsynen av hur 1986 års kransflickor anlände till Domkyrkan ”i tre charabanger” noterade *Svenska Dagbladets* utsände att flickorna ”såg mycket stolta ut” samt tillfogade som förklaring: ”Att vara kransflicka vid doktors-

promotionen i Lund är förvisso en ära som inte vederfars vem som helst”.⁵¹

Man kan livligt föreställa sig att för många – såväl barnen själva som deras föräldrar – måste kransflickeuppdraget innebära ett minne för livet. I vissa fall har det till och med handlat om ett högst konkret sådant: kransflickorna vid promotionen 1951 – 16 till antalet för övrigt – fick således varsitt signerat fotografi av den nytitlärde kung Gustaf VI Adolf.⁵² Detta med anledning av att monarken detta år var närvarande vid promotionen för att få en ”förnyad lager” (ursprungligen hade han promoverats till filosofie hedersdoktor i samband med universitetets 250-årsjubileum 1918).⁵³

Dock kan man väl gissa att flickorna ofta ännu är i en ålder då man rimligen inte riktigt uppfattar den fulla innebörden av hela arrangemanget omkring sig och av alla de lärda vuxna man omges av. Lundaalumnerna, författaren och den mångårige ständige sekreteraren i Svenska akademien, Anders Österling, har givit ett exempel härpå in sin

50. ”Vi känna blott 1 % av jorden – Intressant föredrag vid enkel promotion i Lunds aula” i *Svenska Dagbladet* 1933-06-01.
51. ”97 doktorer promoverade i Lund” i *Svenska Dagbladet* 1986-06-02.

52. ”Kransflickor får kungaminne” i *Svenska Dagbladet* 1951-06-24.

53. K. Arne Blom: *Student i Lund 1950-59* (Lund 1986), s. 53.

memoarbok *Minnets vägar*. Då Österling 1927 promoverades till hedersdoktor vid sitt gamla universitet återsåg han sin forne hyresvärd från studenttiden, den då 84-årige språkforskaren och akademiledamoten Esaias Tegner d y. Vid tillfället var Österlings dotter en av kransflickorna, och fadern berättar hur den gamle professorn

[...] stapplade fram under akten och tog plats vid hennes sida för att genast utöva

sin vanliga tjusarkonst. Då han inte kunde roa henne med annat, skrev han sitt namn på programbladet och sade: ”Detta är en autograf. Göm den till minne av farbror Esaias!” Kransflickan gjorde sin knix för den främmande tomten utan att veta, att hon hade framför sig en snillrik vetenskapsman som visste nästan allt som kan hämtas ur språkets urkunder, men ändå mer älskade blommor och barn.⁵⁴

Nutida kransflickor anländer till Domkyrkan med välfyllda godispåsar i händerna alternativt säkert hängda kring halsen. Foto: Gunnar Menander.

54. Anders Österling: *Minnets vägar* (Stockholm 1967), s 178.

En dåtida ”kändis” som det årets kranzflickor däremot kanske rent av kände till figurerade vid promotionen 1868 (i samband med universitetets 200-årsjubileum). Det var den finske gästen Zachris Topelius, vilken formellt sett var där i sin egenskap av professor i historia och representant för universitetet i Helsingfors, men som var betydligt mer känd som författare och det inte minst av litteratur för barn. En annan gäst vid tillfället, Uppsalaskaldinnan Thekla Knös, tyckte i vart fall att det var lämpligt att under den långa promotionsakten passa på att skriva en hyllningsdikt till den kände författaren, och att då lägga dess ord i munnen på just årets kranzflickor. Resultatets fick titeln ”Till Z. Topelius i de små kranzbärserskornas namn”, och de tre första verserna lyder:

*Nyss vid festen suto vi och tänkte,
Tyst bland granna damer, store män –
Ack, om nu åt Finlands skald vi skänkte
Lagerkransar! Han är barnens vän.*

*Allt för små att detta hufvud kröna
Äro vi, om än vi stå på tå.*

*Men den myrten honom skall belöna
Når hans trogna, varma bröst ändå.*

*Tänk blott, om vi sprunge alla fyra
Från vår plats till honom: Ack, ack, ack!
Virade vår krans omkring hans lyra,
Tryckte gladt hans hand och ropte tack!⁵⁵*

Också Helesine Ljunggren fick som kranzflicka möta en ”kändis”, fast vederbörande ännu inte hade hunnit bli detta. Det hela skedde dock på ett sätt som efteråt hade anledning att stämma henne till viss förlägenhet. Skälet framgår av hennes egen skildring, och tar sin utgångspunkt i det faktum att en utdragen ceremoni på latin kan bli litet långdragen för ett barn:

*Men nog var det i alla fall rysligt tråkigt
att bara titta sig omkring. Vad skulle hon
göra? Så kom hon plötsligt ihåg, att*

---

55. Dikten överlämnades ursprungligen i handskrift till Topelius, men åtskilliga år senare lät Knös även publicera den i *Blomman för dagen – Improviserad kalender* (Stockholm 1881), s 49f. För omständigheterna kring dikts tillkomst, se Elisabeth Mansén: *Konsten att förgylla vardagen – Thekla Knös och romantikens Uppsala* (Lund 1995), s 274f. Artikeförf tackar Mattias Bolkéus Blom, samordnare vid Carolina Rediviva i Uppsala, för välvillig hjälp att med kort varsel ordna fram en kopia av Knös dikt.

mamma hade gett henne en fin näsduk med sig, och så tog hon och vred och vände på den. Det var ju ändå något att syssla med. Bäst det var, tappade hon näsduken på golvet. Hon böjde sig ned för att ta upp den, men innan hon hunnit detta, fick hon se sin snälle marskalk ta upp den och med en artig bugning ge henne den tillbaka. Men ack, ack, det skulle han aldrig ha gjort! Den lilla flickan fann det så lustigt, och i ett nu gick det upp för henne, att detta kunde bli en rolig lek. Det var åtminstone värt att försöka. Efter en stund slängde hon näsduken på golvet, kastade en menande blick på sin marskalk, och så fick han åter bocka sig ned och presentera näsduken till den lilla slarvan. Hur länge denna lek pågick, vet den lilla flickan ej, men att hennes marskalk inte var trakterad därav, fick hon snart höra. Efter promotionens slut, gick den lilla hem med sin mamma, och hon var nu lika glad att komma hem, som hon varit, då hon gav sig ut på sin första utflykt i stora världen. Nu fick hon

åter prata och leka, och gott samvete hade hon, ty hon hade suttit stilla som en liten mus.

Men när hon lagt sig till vila och sov den rättfärdigas sömn, dansade hennes marskalk med hennes mostrar på promotionsbalen å Föreningssalen, och där omtalade han för dem leken med näsduken och slutade med orden: ”Ja, nog blir hon god, när hon blir stor.”⁵⁶

Ljunggrens något irriterade marskalk (som själv mottagit lagerkransen vid promotionen tre år tidigare, 1859) hette Carl Herslow. Han blev sedermera den förste chefredaktören för *Sydsvenska Dagbladet*, ordförande i Malmö stadsfullmäktige, ledamot av samt talman i riksdagens andra kammare och en ledande opinionsbildare, känd som ”kungen i Malmö”.⁵⁷ Förhoppningsvis mindes dock även denne ”kung” senare under sitt långa liv (han dog 1933) den lilla episoden med

56. Ljunggren 1926, s 86f.

57. Epitetet ”kungen i Malmö” från Ljunggren 1926, s 87. Övriga uppgifter om Herslow från Sven Hellström: ”Carl C P Herslow” i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 18 (Stockholm 1969-71), s 732f.

“ETT FÖR LUNDAPROMOTIONERNA EGENDOMLIGT BRUK”

näsduken med mer roat nöje än med irritation. För vem kan väl egentligen bli annat än charmerad av en äkta lundensisk kransflicka?

Fredrik Tersmeden
Arkivarie vid Universitetsarkivet